

Araştırma Makalesi

Milliyetçi Siyasette Dönüşümler: Milliyetçi Hareket Partisi'nin Türk Siyasal Hayatındaki Konumu

Transformations in Nationalist Politics: The Position of The Nationalist Movement Party in Turkish Political Life

Hasan Bozkurt ÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

hbozkurtcelik@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3641-2299>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
22.08.2024	27.11.2024

Öz

21. yüzyılda dünyada milliyetçiliğin hem sosyal anlamda hem de aktüel siyasette konumu ve etkisi güçlenmeye devam ederken, Türk siyasetinde milliyetçiliğin belirleyiciliğinin kökleri ve temel dinamikleri irdelenmeye muhtaçtır. Bu yapılırken de hem siyasal hayattaki tarihsel süreç bakımından hem de teorik çerçevede Türkiye'de milliyetçilik anlayışlarının analizi ve mukayesesi yapılmalıdır. Milliyetçiliğin parti siyasetlerinde ve toplumsal yaşamın politik izdüşümündeki etkisini ve belirleyiciliğini anlamlandırmak için siyasette milliyetçi dilin yönü ve etkisi irdelenmelidir. Modern-seküler milliyetçilik ile geleneksel milliyetçilik arasındaki ayrım burada ön plana çıkmaktadır. İlaveten özellikle 21. Yüzyılın ilk çeyreğinin sonlarına doğru iyiden iyiye kendini gösteren, göçmen karşıtlığını merkeze alan daha dışlayıcı ve saldırgan milliyetçilikler de irdelenmeli ve mukayese edilmelidir. Bunun dışında yalnızca bugüne ya da geçmişe yönelik değil, cumhuriyetin ikinci yüzyılında milliyetçiliğin nasıl şekilleneceğine dair de öngörü ve analizler önemlidir.

Nihayetinde çalışma, postmodern dönemin temel dinamiklerini de göz önünde bulundurarak mevcut siyasal konjonktürden hareketle Türk siyasal hayatında milliyetçiliğin rolüne dair bir tartışma yürütmektedir. Bu kapsamın dışına çıkmadan milliyetçi siyasetin temel dinamikleri ve özellikle dönüşümleri ele alınmaktadır. Bu yapılırken siyasi partilerin kurumsal yayınları merkeze alınarak söylem analizi yapılmaya çalışılmaktadır. Çalışmada literatür taraması, söylem analizi, tarihsel inceleme ve karşılaştırmalı analiz yöntemlerinden yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Siyasal Hayatı, Milliyetçilik, Milliyetçi Hareket Partisi, Kimlik

Abstract

In the 21st century, as the position and influence of nationalism on both society and actual politics in the world continues to strengthen, the roots and basic dynamics of the determinism of nationalism in Turkish politics should be examined. In doing so, it is necessary to analyze and compare the conceptions of nationalism in Türkiye in terms of both the historical process in political life and the theoretical framework. In order to make sense of the impact and determinism of nationalism on party politics and the political projection of social life, the direction and intensity of nationalist language in politics should be analyzed. The distinction between modern-secular nationalism and traditional nationalism comes to the fore here. In addition, more exclusionary and aggressive

Önerilen Atf /Suggested Citation

Çelik, H. B., 2024, Milliyetçi Siyasette Dönüşümler: Milliyetçi Hareket Partisi'nin Türk Siyasal Hayatındaki Konumu, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 59(4), 2763-2773.

nationalisms centered on anti-immigrant sentiments, which have become more prominent especially towards the end of the first quarter of the 21st century, should also be examined and compared. Furthermore, it is important to make predictions and analyses not only about the present or the past, but also about how nationalism will be shaped in the second century of the republic.

In the end, the study discusses the role of nationalism in Turkish political life in light of the current political conjuncture, taking into account the basic dynamics of the postmodern era. Without deviating from this scope, the fundamental dynamics of nationalist politics and, in particular, its transformations are addressed. While doing this, an attempt is made to conduct discourse analysis by focusing on the institutional publications of political parties. The study utilizes literature review, discourse analysis, historical analysis and comparative analysis methods.

Keywords: Turkish Political Life, Nationalism, Nationalist Movement Party, Identity

1. Giriş

Çalışma en temelde; 21. Yüzyılda muhtelif coğrafyalarda farklı formlarıyla etkisini ve belirleyiciliğini sürdüren milliyetçiliğin Türk siyasal hayatındaki güncel tartışmalarda da belirleyici olduğu varsayımıyla, etkisini sürdürmesindeki temel dinamikleri irdeleme amacındadır. İlâveten Türkiye’deki milliyetçilik algı ve anlayışının siyasal yaşama ne şekilde sirayet ettiği ve toplumdaki karşılığı ile siyasetteki formu arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğu sorusuna dair de tespitlerde bulunma amacı taşımaktadır. Söz konusu farklılık milliyetçiliğin her toplumdaki formunun kendine özgü özellikler barındırdığı fikrine dayanmaktadır. Bu noktadan hareketle; Türk milliyetçiliğinin siyasal yaşamdaki izdüşümünün tarihsel perspektifle değerlendirilmesi öncelikle onun diğer milliyetçilik türleriyle benzeşen ve ayrışan noktalarının doğru ifade edilmesine de bağlıdır. Konu irdelenirken milliyetçiliğin, siyasi hayattaki varlığı ve temsilinin örneklerine yer verilerek bu mevcudiyetin bugüne ve geleceğe ne şekilde sirayet ettiği/edeceğine dair araştırma sorusu yine ‘milliyetçi söylem analizleri’ üzerinden cevaplanmaya çalışılmaktadır. Buradaki söylem analizleri, geleneksel Türk milliyetçiliğinden göçmen karşıtlığının doğurduğu yeni tür milliyetçiliklere kadar uzanan farklı anlayışlar ve kırılmalar ekseninde gerçekleştirilmektedir. Özellikle 21. Yüzyılda Batı ülkelerinde yükselen göçmen karşıtlığı odaklı yeni milliyetçilikler ve popülist dili ile kültür ve gelenek odaklı Türk milliyetçiliği arasındaki farkı anlamlandırmak önemlidir. Zira bu metnin temel savlarından biri söz konusu milliyetçilikler arasındaki farklılığın güncel politik dile de yansıdığı yönündedir. Bu ayrımın dışında Türkiye örneğinde gelenek odaklı milliyetçilik ile salt modernist ve seküler milliyetçilik arasında da hem ideolojik hem de siyasal bir ayrışma mevcuttur. Yine bu ayrışma da güncel siyasi dilin ve gruplaşmaların sebeplerinden birini oluşturur. Dolayısıyla milliyetçiliğin Türk siyasetindeki etkisini ve belirleyiciliğini anlamak için sözü edilen ayrımın irdelenmesi ve temel dinamikleri, sebep-sonuç ilişkileri bakımından ifade edilmesi gereklidir. Metindeki örnekler ve çıkarımların temel yönünü teşkil eden hususlardan biri budur.

İlaveten mesele milliyetçilik teorileri ekseninde de ele alınmalı ve teorik tartışmanın Türkiye’de hem toplumsal hem de siyasal alandaki milliyetçiliği açıklayıp açıklayamadığı tartışılmalıdır. Metnin temel hedeflerinden biri de budur. Çünkü hâkim milliyetçilik kuramlarının dünyanın her yerindeki milliyetçilikleri açıklamakta yetersiz ve fazla genelleyici kaldığı fikri savunulmaktadır. Milliyetçiliği tek başına, modern milletlerin birer “icat edilmiş gelenek ürünü” olduğu savından hareketle (Hobsbawn, 2013) ya da onları sanayileşmenin bir sonucu olarak (Gellner, 1992: 79-80) ele alan modernist teorilerle açıklamak mümkün olmadığı gibi millet ve milliyetçilikleri “ipso facto” yani kendiliğinden, doğal varlıklar olarak kabul eden ilkçi görüşler (Geertz, 1973: 259-263) de bu kavramların tam olarak anlaşılmasını mümkün kılmamaktadır. Türk milliyetçiliğinin anlamlandırılması bakımından en işlevsel kuram olsa da (Çelik, 2018) milletlerin modern formlarını kabul ederek onların mit, sembol ve anılarına yani etnik tarihlerine odaklanması gerektiğini savunan (Smith, 2017: 85) etnosembolizm de kendi içerisindeki sınırlılıklarla tüm milliyetçilikleri ve milletlerin inkişaf sürecini topyekün açıklayamamaktadır.

Buradan hareketle bir milliyetçilik örneği olarak Türk milliyetçiliğinin homojen olmayışı da bu sav temelinde ifade edilebilir. Bir başka deyişle her milliyetçiliğin diğer milliyetçiliklere göre kendine özgü özellikler barındırmasının haricinde bir milliyetçiliğin dahi farklı yorumlarının oluşu ve bunun da kendi içerisinde “yeni milliyetçilikler” doğurması gözden kaçırılmamalıdır. Burada gösterilmeye ve temellendirilmeye çalışılan da teorik tasnif çabalarını da göz ardı etmeden Türk milliyetçiliğinin hem toplumsal hem de siyasal alandaki yönü ve özelliklerinin tespit edilip, siyasal anlamda cumhuriyetin

yeni yüzyılında hem yekûn olarak Türk milliyetçiliğinin hem de ortaya çıkan yeni milliyetçiliklerin belirleyiciliğini sürdürmesi olasılığının dinamikleridir. Geçmiş, bugün ve gelecek arasında tespitler ve öngörüler üzerinden tartışmalar yürütmesi, çalışma için önemli bir sınırlılık oluştursa da metinde yapılmak istenen, tartışmalara yeni bir pencere açabilmektir. Ayrıca bu pencerenin teorik altyapı ile güncel siyasi dilin birbirine etkisi ve birbirini şekillendirmesi üzerine odaklanmasına çalışılmıştır.

2. Türk Siyasal Hayatında Türk Milliyetçiliğinin Tarihine Kısa Bir Bakış: Millet Partisi'nden Milliyetçi Hareket Partisi'ne

Türk siyasal hayatında çok partili siyasi düzene geçişin ardından kurulan ve hem dönemin CHP iktidarına muhalefet edip hem de Demokrat Parti'nin muhalefet anlayışını yeterli bulmayarak onu bir "muvazaa" partisi olarak tanımlayan ve bir anlamda muhalefete de muhalefet ederek siyasi hayata katılan Millet Partisi siyasi tarihteki yerini almıştır. Bunun haricinde parti aslında ideolojik çizgi ve arka plan olarak da Kemalist-batıcı CHP'ye de buna ideolojik ya da siyasi bir alternatif oluşturamayan DP'ye de bir alternatif olarak, milliyetçi-mütedeyyin bir kanat oluşturmuştur denilebilir.

Partinin ilerleyen süreçte kurulacak olan MHP ile arasındaki ideolojik benzerlik ve "milliyetçi üçüncü yol" vurgusu da partide siyasi gelişmelere verilen tepkiler ve politik söyleme ek olarak aslında en temelde parti programının (1948) 1, 8 ve 9. Maddelerinde kendisini göstermektedir. 1948'de partinin kuruluş belgesi olarak takdim edilen programın ilk maddesi "Cumhuriyet, Adalet, liberallik ülkülerine ve Milliyetçilik esasına MİLLET PARTİSİ adı ile siyasi bir parti kurulmuştur" şeklindedir.

Parti programının söz konusu maddelerinde ifade edilen milliyetçilik anlayışı evvela temelde CHP programında belirtilen "Kemalist milliyetçilik" tabirinden ayrışmasıyla ve milliyetçiliği tarihsel manada topyekun bir bakış açısıyla ve daha kapsamlı bir biçimde açıklamasıyla ön plana çıkmaktadır (Ersoy, 2019). Bunun dışında aidiyet hissi ve şuuruna dayalı millet anlayışı da Türk'üm diyeni herkesi Türk olarak görmektedir. Milli şuurla nesillerin yetiştirilmesi için okul müfredatlarına vurgu yapılması ve gerekirse okul dışında da gençliğin bu ülküyle yetiştirilmesinin parti tarafından görev addedilmesi MHP'nin politik yöntemi ve anlayışının aynısıdır. Dolayısıyla bu üç nokta da MP'nin MHP'nin köklerini oluşturduğunu ve o geleneğin daha eski bir temsilcisi olduğunu ifade etmeyi kolaylaştırmaktadır.

Millet Partisi, 1953 yılında Demokrat Parti iktidarında, irticai faaliyetlere karışan ya da o zihniyette olan kişilerin Millet Partisi'nde olduğu gerekçesiyle açılan bir dava neticesinde kapatılmıştır. Bunun üzerine Millet Partisi'nin kurucu ismi Osman Bölükbaşı milliyetçi geleneğin devamı olarak gösterilebilecek olan Cumhuriyetçi Millet Partisi adında yeni bir parti kurmuştur. Osman Bölükbaşı bundan sonra siyasi kariyeri boyunca defalarca tevkif edilecek, öyle ki Kırşehir'den her seçimde ciddi oy oranları aldığı için Kırşehir DP iktidarı tarafından ilçe yapılmış ve 3 yıl boyunca da öyle kalmıştır. Hatta Bölükbaşı'nın doğduğu köy Kırşehir yeniden il yapıldıktan sonra Nevşehir'de kalmıştır (Bölükbaşı, 2005). Bu noktada belirtmek gerekir ki Osman Bölükbaşı Millet Partisi kadar önemli bir figürdür zira güçlü hitabeti, cesareti ve daima "halkın yanında, halkçı" "cesur Anadolu insanı" yönleriyle öne çıkan bir siyasetçi olarak Bölükbaşı Orta Anadolu'da bugün "milliyetçi-mütedeyyin taban" denilen kitlenin oluşmasında o gün için oldukça önemli bir figür olmuştur.

Kurduğu Cumhuriyetçi Millet Partisi de parti programının (1954) ilk maddesine milliyetçilik ilkesini koymuş, madde 13'te de milliyetçilik anlayışını MP'nin anlayışına çok yakın bir içerikle ifade etmiştir. MP programındaki maddenin anlattığı neredeyse her şeye yer verilmiş "milletlerarası münasebetlerde sulhçu ve insaniyetçi bir milliyetçilik" ibaresi eklenmiştir. Partinin kurucuları arasında daha sonra CKMP'de (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) önemli görevler alacak olan Ahmet Oğuz ve Ahmet Tahtakılıç gibi isimler de bulunmaktadır. Parti daha sonra 1958 yılında Türkiye Köylü Partisi¹ ile birleşme kararı almıştır. Buradaki temel saik böylesi bir birleşmenin –ki başlangıçta bu birleşmeye

¹ Türkiye Köylü Partisi 1952'de Remzi Oğuz Arık'ın genel başkanlığında (fahri genel başkanı Ethem Menemencioğlu idi) kurulmuş tarım odaklı bir kalkınma, en önemlisi de köylünün sorunlarının çözülmesini merkeze alan bir parti idi. (Türkiye Köylü Partisi Gaye Prensipler Tüzük Program Beyanname, 1952). Daha sonra partinin genel başkanlığına Tahsin Demiray geldi. 1954'te bir kazada hayatını kaybeden Remzi Oğuz Arık Anadoluculuk akımının önemli isimlerinden biri idi. Ancak Türkiye Köylü Partisi'nin ideolojik olarak Anadoluculuk fikrine yakın olduğunu gösteren bir madde ya da ilke mevcut değildir.

Hürriyet Partisi'nin de katılması öngörülüyordu fakat gerçekleşmedi- DP ve CHP dışında üçüncü bir büyük parti doğuracağı inancıdır (Bölükbaşı, 2005).

27 Mayıs darbesinin ardından sürgüne yollanan Türkeş ve 14'ler olarak adlandırılan isimler büyük bir kısmıyla beraber bir siyasi parti kurmayı düşünmüşler ancak daha sonra var olan partilerden birine girip orada siyaset yapmayı ve parti yönetimine gelmeyi daha uygun bir metot olarak görmüşlerdir. Bu noktada da en uygun parti olarak zaten milliyetçi bir çizgide siyaset yapan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ni seçmiş ve 1965 yılında bu partiye katılmışlardır. Türkeş Parti Genel Müfettişliği görevine getirilmiştir. Aynı yılın temmuz ayında yapılan parti kongresinde de genel başkanlığa seçilmiştir. Kendisine karşı aday olan ve onun yakınında bulunanlar partiden ayrıldılar fakat bu Türkeş'e zarar vermektense çok, daha rahat hareket edebilme imkânı sağladı. 14'ler arasındaki yakın arkadaşlarının ağırlıkta olduğu bir yönetim oluşturan Türkeş yine de partide yapısal değişiklikler yapmak için acele etmedi. Aynı yıl yayınladığı Dokuz Işık adlı yapıtı partinin ana kitabı ve ideolojik arka planı haline geldi (Landau, 2016).1965 kongresinde yayınlanan partinin yeni programında (1965) 7. maddede millet anlayışı 1948 Millet Partisi programı geleneğini sürdürmekte idi ve hatta "Türk'üm diyen herkesi Türk kabul eder" ifadesi aynen kullanılmakta idi. Ayrıca Dokuz Işık'ın madde madde açıklandığı² programda milliyetçilik maddesi de önceki program ve selef partilerin programlarından farklı olarak detaylıca ele alınmıştır. Burada yine dışlayıcı değil kapsayıcı olma, mensubiyet hissi ve şuuruna dayanma gibi temel noktalara ilave olarak kültür vurgusu ve Atatürk ilkeleri ışığında milliyetçiliği tanımlama söz konusudur. Ayrıca programda gençlik başlığı altında Türk milli kurtuluş hareketi olarak Atatürkçülük ifade edilmiştir. Dolayısıyla gençliğe hedef olarak Atatürkçülüğü özümsemesi verilmektedir. Buradan hareketle CKMP'nin Türkeş döneminde resmi ideolojiden ayrılmayan ve milliyetçiliği ön plana çıkaran bir parti olduğu söylenebilir. Ancak bu CHP ile Türkeş CKMP'si arasındaki tartışmalara engel değildir.³

8 Şubat 1969'da Adana'da gerçekleştirilen CKMP Kongresi Türk siyasal hayatının en önemli anlarından biri olmuştur zira bu kongreden geleneksel Türk milliyetçiliğinin temsilcisi ve adı ve politikalarıyla bu çizginin en net siyasal karşılığı olan Milliyetçi Hareket Partisi doğmuştur. Kongrede partinin adı Milliyetçi Hareket Partisi, amblemi de kırmızı zemin üzerine beyaz üç hilal olarak değiştirilmiştir. İsmi ve amblemi önerenler 14'lerden Ahmet Er ve 70'li yıllarda ülkücü hareketin en önemli isimlerinden biri olacak olan Dündar Taşer idi. Yine aynı kongrede gençliğe sembol olarak da hilal içerisinde bozkurt benimsendi (Öznur, 1996).

Bu noktada, MHP'nin parti resmen kurulduktan sonraki süreçte ideolojik altyapısını ve bunu şekillendiren bazı hususları irdelemekte yarar vardır. 1969 seçim beyannamesinde (1969) "Türkiye aç hürler tok esirler memleketi olmaz" sloganını merkeze alan ve "güçlü ve müreffeh Türkiye" idealinden bahseden parti "manevi ve ahlaki değerlerin korunmasını" bir ilke olarak savunmuştur. MHP'nin kuruluş kongresindeki hakim dilin İslami değerleri daha da ön plana çıkaran bir Türkçülük şeklinde olduğu literatürde sıklıkla ifade edilmektedir. Hem kongrenin hakim dili hem de partinin ilerleyen süreçteki şekillenmesi İslam'ın kavramları ve düşünce dünyası ekseninde siyaset izlenmesini beraberinde getirmiştir (Öznur, 1996). Eski Adalet Partisi Milletvekili Osman Yüksel Serdengeçti'nin bu kongrede MHP'ye katılmış olması sürecin başlangıcında ve yine İslamcı cenahta ciddi bir karşılığı bulunan Necip Fazıl Kısakürek'in daha sonra MHP'ye katılması da sürecin devamında önemli örneklerdir.

3. MHP ve Ülkücü Hareket'in İdeolojik Ana Damarı

Milliyetçi Hareket Partisi, kuruluş kongresinden itibaren 12 Eylül 1980 darbesine kadar olan süreçte, soğuk savaş olarak adlandırılan; komünizm ile liberal-kapitalist dünya arasında güç mücadelelerinin sürdüğü bir dönemde Türkiye'yi Sovyetler Birliği ve komünist bloğun bir parçası yapmak için tedhişe başvuran gruplarla kaotik bir mücadelenin içerisinde olmuştur. Bu kaotik ortam hem MHP ve ülkücü hareket mensuplarından hem de sol-sosyalist örgütlerden -ki bu örgütlerin başlangıçtan itibaren şiddet eylemlerine başvurmayı sosyalist devrim için mübah gördüklerini belirtmekte yarar vardır- binlerce

² Bu programda henüz "ülkücülük" ilkesi ışıklardan biri olarak mevcut değildir. Daha sonra gelişmecilik ve halkçılık maddeleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Zaten hatırlatmakta fayda var ki programda "dokuz ışık" ifadesi geçmemektedir fakat Türkeş'in yayınladığı ilkeler teker teker eklenmiştir.

³ Milliyetçi geleneğin; Atatürkçülük ile Kemalizm arasında fark olduğunu savunduğunu ve bu savın günümüzde de kuvvetle dillendirildiğini hatırlatmakta da yarar vardır.

insanın ölümüyle sonuçlanmıştır. Parti bu süreçte bir yandan insan kaynağını kaybederken bir yandan da legal bir parti olarak meselelerin siyaset yoluyla çözülmesi gerektiğini defalarca yinelemiş ve hatta CHP'nin iktidar olduğu dönemlerde -MHP'nin de diğer sağ partilerle iktidar ortağı olduğu dönemler olduğunu hatırlatmakta yarar vardır zira o dönemler için böyle bir talep söz konusu değildir- sıkıyönetim ilanı talebini sıklıkla vurgulamıştır.

Söz konusu şiddet ortamı siyasetin de ötesinde toplumsal alana da yansımış ve özellikle üniversitelerde örgütlenen sol-sosyalist grupların rejimi değiştirerek Türkiye'de komünist bir düzen oluşturma gayretlerine karşı gelen milliyetçi gençlerle karşı karşıya gelmesi sonucunu doğurmuştur. Israrla kendilerinin eğitim hakkını ve sol-sosyalist grupların anayasal suç işlediklerini vurgulayan söz konusu milliyetçi gençler de kendi oluşumlarını vücuda getirmiş ancak bir "refleks" olmalarına rağmen sol-sosyalist kitlelerce ısrarla saldırganlık ve faşistlikle itham edilmişlerdir. 1960'lı yılların sonlarında başlayan bu süreç 70'li yıllarda artarak devam etmiştir (Erdem, 2023: 56).

Bu dönem MHP'nin özellikle Anadolu'da karşılık bulmak ve kendisini ideolojik anlamda da yalnızca komünizmden değil kemalizmden de ayırtarak maksadıyla dini ve kültürler değerleri de önceleyen bir milliyetçilik anlayışıyla hareket ettiğini ve bu ideolojik damarın MHP'nin ve ülkücü hareketin dönemin şartlarına göre kuvveti değişse de hakim ideolojik çizgisini oluşturduğunu belirtmekte yarar vardır.

Buraya kadar ifade edilmeye çalışılan siyasi tarih anlatısının amacı da bu ideolojik damarın Türk siyasal hayatındaki diğer partileşen ideolojik akımlardan ayrışmasını ve yine Batılı muadillerinden ayrılan özgün bir milliyetçilik anlayışına haiz olduğunun belirtilmesini sağlamaktır. MHP, Batılı muadillerinden farklı olarak -ki bu durum doğrudan Türk milliyetçiliğinin kelime itibarıyla de nationalism'in Türkçe karşılığı olan ulusçuluktan ayrılan din, kültür ve kadim tarih eksenli bir milliyetçilik olmasının da ifadesidir- klasik anlamda modern bir ulusçuluk anlayışını reddetmektedir. Buradaki red yalnızca kadim tarihe inanan etno-sembolist bir red de değildir zira içerisinde salt seküler ulus anlayışını da reddetmeyi barındırmaktadır. MHP geleneği, Türklüğün eskiliğiyle birlikte içerisinde İslami değerleri de barındırdığını savunan bir mezec geleneğidir. Ülkücü gençler üzerinde etkili olan isimlerin, özellikle de Ülkü Ocakları'nın eğitim programlarına bakıldığında etkili isimlerin, bazılarının Türklüğü -bilhassa da antik dönem Türk tarihini- önceleyen Nihal Atsız gibi, bazılarının İslami hassasiyetleri ön plana çıkararak Necip Fazıl Kısakürek gibi isimler olduğu görülmektedir. Dönem dönem veya farklı kliklerce bazı isimlerin ön plana çıkarıldığını söylemek mümkündür. Ayrıca partinin de benimsediği söylemin Türkiye'nin ve dünyanın şartlarına göre şekillendiğini ancak bu yapılırken ana damara "olabildiğince" yakın kalınmaya çalışıldığını söylemek mümkündür. Burada sıklıkla vurgulanan ana damar, millet varlığını topyekün reddeden İslamcı kanat ile, cumhuriyet öncesini yok sayan Kemalist milliyetçiliğin arasında bir milliyetçilik anlayışı ve yenileşme yorumuna dayanan bir anlayıştır. Ülkücü hareket mensuplarınca, Seyyid Ahmet Arvasi tarafından formüle edilen ve isimlendirilen "Türk İslam Ülküsü" (1996) tabiri bu anlamda sıklıkla ve halihazırda da kullanılan bir tabir olmuştur. Başlangıçta İbrahim Kafesoğlu'nun -ülkücü hareketin tarih yorumu üzerinde önemli etkisi olan akademisyenlerden biridir- Türk İslam sentezi ifadesi (2017) yerleşse de daha sonra bunun bir sentez olamayacağı çünkü ortada bir tez-antitez ikilemi olmadığı savı üzerinden "ülkü" kavramı ön plana çıkarılmıştır.

Salt batılı-modernist-seküler millet ve milliyetçilik (ulus ve ulusçuluk demek daha doğru olacaktır) yorumunun aksine din-kültür-gelenek esaslı milliyetçilik yorumunu benimseyen MHP ve ülkücü hareket yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı üzere bu anlamda bir "üçüncü yol" söylemi benimsemiştir. Bu, MHP'nin millet tanımının bir üçüncü yol oluşunu ifade etmektedir. İlaveten bu metinde ülkücü hareketin bir üçüncü yol olma iddiası dönemin aktüel politikiğindeki bir söylem olarak değil aksine Kemalist ve gelenekçi (siyasal İslamcı veya liberal-kapitalist sağ) anlayışlara alternatif ve farklı bir yenileşme perspektifi ortaya koyması anlamında da geçerli olmuştur. Bir başka deyişle milliyetçi-ülkücü hareketin fikir sistemi salt batılılaşmacı bir modernleşme anlayışı ile modernleşmeyi topyekün reddeden gelenekçi anlayışın ikisine alternatif bir orta yol hüviyetindedir. Bu durumun inkişafında elbette ülkücü hareketin Türk milliyetçiliğinin siyasi temsilinin köklerini dayandırdığı Ziya Gökalp'in görüşlerinin de büyük rolü vardır.

Osmanlı'nın son dönemlerindeki modernleşme tartışmaları daha çok batıcılık fikrini benimseyenler, meseleye daha dini odaktan bakıp İslami değerlerin yaşatıldığı ve toplumun buna göre şekillenmesi gerektiğini savunanlar ve kültürel dokuyu ve müktesebatı yozlaştırmadan teknik bir mesele olarak medenileşmeden söz edenler şeklinde özetlenebilir. Milliyetçi geleneğin daha çok Ziya Gökalp'te vücut bulan son grubun devamı şeklinde olduğu ifade edilebilir. Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşma'nın aynı anda mümkün olabileceğini ifade eden Gökalp (2016) muasırlaşmak noktasında da literatürde üzerine çokça tartışılan hars-medeniyet ayrımını yapmakta (2017) ve medeniyeti teknik bir mesele olarak değerlendirmektedir. Ancak Gökalp'e atıfla sıkça ifade edilen "kültürü koruyarak ileri tekniği edinme" fikri doğru değildir zira Gökalp hars-medeniyet ayrımını yapıp teknik anlamda medenileşmekten söz ederken sıklıkla "mezc etmek" ifadesini kullanır (2016) ve teknik ilerlemenin kültürel doku ile mezcini sağlayarak bir anlamda özgünlüğü muhafaza etme gereğini vurgular. Yani mesele teknolojiyi edinirken onun beraberinde getirdiği yenilikler ile harsı mezcetmek ve bu şekilde sürekli yenilenen ve zenginleşen kültürel dokunun kendi içerisindeki özgünlüğünü sürekli kılmaktır. Gökalp'in sözünü ettiği mezc önemlidir zira yukarıda ifade edilen alternatif yenileşme perspektifi kendi özgün yönleri dışında köklerini burada bulmaktadır. O nedenle Gökalp'in kastını detaylandırmakta yarar vardır.

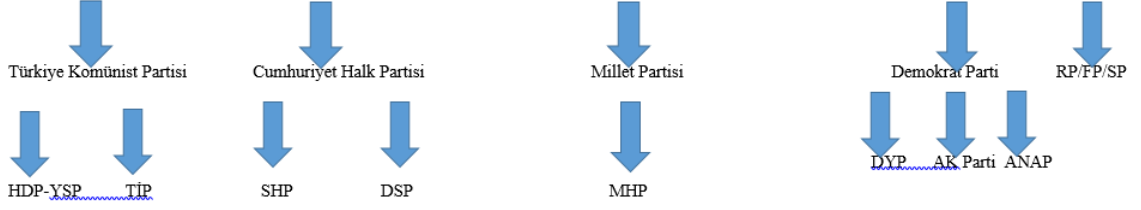
Gökalp'in mezcetmekten kastı kültürel dokudaki nüveler ile teknik gelişmeleri bir araya getirmek, teknik gelişmelerin sebep olduğu sosyal değişimlerin kültürel değerlerin unutulması, ortadan kalkmasına sebebiyet vermesine müsaade etmemektir. Yirmi birinci yüzyıldan bir örnekle açıklamaya çalışmak gerekirse; yaş grubu fark etmeksizin kişinin örneğin bir kurban bayramında aile büyükleri ile bir araya geldikleri bir ânı akıllı telefonu ile ölümsüzleştirip bunu sosyal medya hesabında paylaşması, teknolojinin iki unsurunu kullanması ama bunu din temelli bir kültürel gelenek olan bayramda yine kültürel bir değer olan aile kavramı ve birlikteliğin önemini vurgulayarak yapması söz konusu mezcin bir örneğini teşkil eder. Sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasının aile bağlarını zayıflattığı tartışmaları hatırlanırsa Gökalp'in tehlikeli gördüğü işte budur. Mesele sosyal medya ya da akıllı telefonun kendisi değil; nasıl ve ne için kullanıldığıdır. Hatta bayramda sosyal medyada aile büyükleriyle fotoğraf paylaşmanın kendisi de bir kültüre veya geleneğe dönüşebilir. Yukarıda, kültürel dokunun özgünlüğünü koruması haricinde kendine özgü yeni gelenekler yaratması derken kastedilmek istenen de budur.

Kültür ve medeniyet kavramlarına bakış ve mezc etmenin önemi, Türk milliyetçiliğinin modernleşme/yenileşme/batılılaşma meselelerine –ki bunların üçü de ayrı şeyler olarak değerlendirilmelidir- bakışının özü olarak ifade edilebilir. Milliyetçi Hareket Partisi'nin kuruluşu, siyasal hayatta bir yer edinmesi, toplumsal ve entelektüel yaşamda da karşılığının oluşması süreçleri aslında toplum içerisindeki tarihsel müktesebatı ve kültürel değer yargılarını merkeze alan alternatif bir yenileşme perspektifi sunması ile doğrudan bağlantılıdır. Söz konusu perspektif de klasik batılılaşma yanlısı ya da batıyı kökten reddeden anlayışlar yerine kültür-gelenek ve din kavramlarının tamamını merkeze alan ve bunu cumhuriyetin temel ilkeleri ile birleştiren bir yaklaşımdır. Kemalizmin dinselliği, İslamcılığın laikliği topyekün reddi karşısında bir "ara yol" arayışı olarak görülebilecek bu üçüncü yol –ki Alparslan Türkeş de defalarca bu kavramı kullanmış ancak O daha çok komünizm ile kapitalizmin ikisine de karşı bir üçüncü yol olarak ifade etmiştir- Türk milletinin önüne aslında "kökleriyle de çağ ile de çelişmemeye gayret gösteren bir yenileşme" anlayışı koymakta idi.

Dolayısıyla MHP'nin ve Milliyetçi-Ülkücü hareketin, Türk siyasal hayatındaki konumlandırılması da bu ekseninde gerçekleştirilmelidir. Cumhuriyet dönemi, bilhassa da çok partili siyasi yaşama geçildikten sonraki süreç, baz alınarak hazırlanan şekilde CHP siyasetin soluna DP sağına yerleştirilmiştir. Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket, üçüncü yol olarak batıcı ve muhafazakar ideolojik iklimlere alternatif, Türk kimliği ile İslami değer yargılarını mezceden anlayışı sebebiyle merkeze/ortaya yerleştirilmiştir. Literatürde ekseriyetle DP'nin sağına yerleştirilen Milliyetçi Hareket (Millet Partisi ile başlayan gelenek), siyaset bilimindeki aşırı sağ kavramına "ideolojik taban olarak" kesinlikle uymadığı için bu yanlıcı ve salt milliyetçilik karşıtı tasnifler yerine farklı bir perspektifle iki partiye alternatif olma iddiasından yola çıkılarak –bu iddiayı ne kadar temellendirebildiği ya da siyasetine yansıtılabildiği ayrı bir tartışma ve araştırma konusudur- merkeze konumlandırılmıştır. ANAP-DYP-AK Parti, Demokrat Parti geleneğinin devamı olarak görülmüş neo-liberal politikaları nedeniyle –içerisindeki MHP kökenli siyasetçilerin yoğunluğuna rağmen- ANAP daha sağa DYP görece milliyetçiliğe daha yakın bir konuma yerleştirilmiştir. AK Parti de bu nedenle kuruluş ilkeleri göz önünde bulundurularak ANAP'a yakın bir

çizgiye yerleştirilmiştir ancak ANAP'ın solundadır. Sağın en uç noktasına siyasal İslamcılık ideolojisinin temsilcisi Refah Partisi geleneği yerleştirilmiştir. AK Parti-ANAP çizgisinin DYP ile arasındaki fark Refah geleneği ile olan farkla eşit tutulmuştur. Benzer bir durum CHP'nin sol geleneğinde de görülmüş ve SHP en sola DSP ise milli-manevi değerlere diğer partilere nazaran daha yakın bir konuma –seçim başarıları da göz önünde bulundurulduğunda anlamlandırılmaktadır- yerleştirilmiştir. Sosyalist gelenek ise en sola yerleştirilmiş ve devamı olarak HDP çizgisi (çatı parti projesi göz önünde bulundurularak) gösterilmiştir. Burada bir şerh olarak belirtmek gerekir ki Türkiye Komünist Partisi ile selefleri arasındaki uçurum tablodaki tüm uçurumlardan fazladır.

Şekil 1: Türk Siyasal Hayatında Partilerin Konumlarına Dair Bir Tasnif

4. 21. Yüzyıl Türkiye'sinde Milliyetçi Siyasette Dönüşümler ve Alternatif Milliyetçilikler Tartışması

Şekil 1.'de ifade edilmeye çalışılan elbette Türk siyasetinde cumhuriyetin ilk yüzyılındaki siyasi ana damarlardır. Elbette bu siyasi oluşumlar ve ideolojik temsillerin kendi aralarında muhtelif konu başlıklarında pek çok geçiş olduğu gibi, bu oluşum ve ideolojiler kendi içlerinde farklı fraksiyon ve yorumlara da bölünmüşlerdir. Bu metin konu itibarıyla Türk milliyetçiliği ve onun Türk siyasal hayatındaki temsilini merkeze alması hasebiyle Milliyetçi Hareket Partisi içerisinde ve çevresinde inkişaf eden kırılma, ayrılık ve oluşan alternatifleri inceleyecektir. Zaten şekle ve yorumlandığı pasaja bakıldığında da ilk dikkat çeken yahut çekmesi gereken husus diğer üç siyasal ana eksenin parçalı ancak milliyetçi siyasetin tek temsil ile gösterilmiş olmasıdır. Oysa milliyetçi siyaset, 90'lı yıllarda Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşlarının MHP'den ayrılarak kurdukları ve bu metnin yazıldığı dönemde de varlığını sürdüren Büyük Birlik Partisi'nin kurulması ile ilk derin sayılabilecek -nicelik ya da oy oranı olarak olmasa da parti teşkilatları ve iç dinamikler bakımından- ayrımını yaşamıştır. Ardından Alparslan Türkeş'in vefatı sonrası yaşanan kurultay süreci ve kurultayda genel başkanlık yarışını kaybeden Tuğrul Türkeş ve arkadaşlarının Aydınlık Türkiye Partisi'ni kurması gibi bazı muhtelif ayrılıklar da yaşanmıştır. Ancak BBP ayrılığının ardından hem hareket hem de parti açısından alternatif sayılabilecek milliyetçi oluşumların doğması 2015 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerin ardından parti içi muhaliflerin İYİ Parti adlı yeni bir parti kurması ve bu partinin her ne kadar daha sonra genel söylem olarak merkez sağ bir konuma oturmaya çalışsa da başlangıcı itibarıyla "Türk milliyetçilerini iktidar yapma" hedefi taşıdığını iddia ederek Koray Aydın, Ümit Özdağ, Cihan Paçacı, Müsavat Dervişoğlu ve Kürşat Zorlu gibi milliyetçi camianın yakından bildiği isimleri partide bulundurması gibi sebeplerle –ki bu isimlerden Özdağ'ın daha sonra ayrı parti kurduğu ve bazı milliyetçi isimlerin de partinin üst kademe görevlerinden uzaklaştırıldıklarını hatırlatmakta yarar vardır- söz konusu partinin kurulması bağlamında zirve yapmıştır. Ancak İYİ Parti'nin parti programında (2023) milliyetçilik ilkesinin bulunmadığını hatta milliyetçilik ifadesinin de kullanılmadığını anımsatmak partinin merkez sağ kimliğini pekiştiren bir bilgi olarak yararlıdır. İYİ Parti içerisinde Ümit Özdağ ve arkadaşlarının ayrılarak kurduğu Zafer Partisi'nin de Türkiye'de söylem olarak özellikle göçmen karşıtlığını merkeze alan ve parti programında da açıkça belirtildiği üzere (2021) milliyetçiliğin başına "Atatürk çizgisi" sıfatını ekleyen farklı bir milliyetçilik anlayışına işaret eden bir başka alternatif milliyetçilik ve milliyetçi parti örneği sergilediği söylenebilir.

Sözü edilen ayrılıkların her biri ayrı bir inceleme konusu olmakla birlikte burada vurgulanmak istenen husus, metnin geri kalanında dikkat çekilmek istenen, milliyetçi siyasetin bir üçüncü ancak ara yol hüviyetinde oluşunun sürdüğüdür. Ancak postmodernliğin "öncelikli belirleyicileri" olarak

tanımlanabilecek olan (Çelik, 2022) farklılık ve çeşitlilik kavramlarının etkisinin diğer tüm ideolojik tabanlar gibi Türk milliyetçiliğini de etkilediği ve özellikle aktüel politik gelişmelerin de etkisiyle farklı milliyetçilik yorumlarının farklı siyasi oluşumları beraberinde getirdiğidir.

5. Tartışma ve Sonuç

Yukarıda detaylıca ifade edilmeye çalışıldığı üzere modern Türk milliyetçiliği Türk siyasal hayatında liberal-kapitalist merkez sağ siyaset ile -ki mütedeyyin argümanlar da oldukça merkezi rol oynar bu anlamda merkez sağ siyaset de bir harmoni olarak nitelendirilebilir- sol-sosyalist ve Kemalist gelenek arasında bir ara yol bir üçüncü yol hüviyeti teşkil etmektedir. Metnin temellendirmeye çalıştığı ana iddialarından biri söz konusu üçüncü yolun literatürde batılı ulusçu örnekler ile ortaklaştırılarak yaratılan aşırı sağ bir ideoloji değil aksine “kültürel temel ve ideolojik savlar” merkeze alındığında bir ara-orta yolu ifade ettiğidir. Bu elbette aktüel siyasi gelişme veya çatışmalardaki pozisyonundan azade bir durumdur.

Bir diğer önemli nokta geleneksel Türk milliyetçiliğinin salt modernist-seküler ulusçuluklardan ayrı, kültür ve tarih vurgusu yüksek -bu anlamda etnosembolizm ile açıklanmaya daha elverişli (Çelik, 2018)- bir milliyetçilik anlayışına işaret etmesi ve bu anlamda kendi içerisinde özgün özellikler barındırmasıdır. Bu aslında yukarıda da belirtildiği üzere milliyetçiliklerin postmodern dönemdeki farklılık-çeşitlilik yaklaşımları ekseninde düşünüldüğünde özgünlüklerini bir kez daha gösteren yalnızca bir örnektir ve Türk milliyetçiliğine özgü değildir. Yani anlatılmak istenen, milliyetçiliklerin elbette ortak yönleri olmakla birlikte eklemlemeci yapıları itibariyle muhtelif özgünlükler barındıran gerçeklikler olduğu savıdır. Türk milliyetçiliğinin batılı muadillerinden ayrılan en önemli yanı da, batılı muadilleri sekülerleşme eksenli iken onun İslam dininin temel değer yargıları ile milliyeti meczeden bir kimlik anlayışı ekseninde oluşudur. Buradaki meczin terazisinde elbette cumhuriyet tarihinde farklı yönlere ağırlık verilmiştir ki yukarıda kısaca da olsa bu izah edilmeye çalışılmıştır ancak temel nokta bunun doğurduğu birlikteliğin özgünlüğü ve toplumsal karşılığıdır.

Söz konusu özgün milliyetçilik anlayışı siyasal hayatta sağ ve sol siyasete alternatif oluşturma çabasında olmuş, Millet Partisi'nin açtığı yol günümüze kadar sürmüştür. Ancak bu süreçte milliyetçiliğe yönelik farklı yorumlar da olmuş bu yorumlar hem farklı ana damarlarda kendisini göstermiş -örneğin Kemalist milliyetçilik de bir milliyetçilik türü olma iddiasıyla savunulmuş- hem de MHP geleneğinden kopuşlarla kendisini göstermiştir. Yukarıda kısaca özetlenen bu süreçlerde bazen İslami söyleme daha çok ağırlık veren BBP gibi, bazen daha pragmatist bir anlayışla merkez sağ ile daha eklemli bir milliyetçi söylem benimseyen ve bu anlamda milliyetçiliği de araçsallaştıran İYİ Parti gibi, bazen de değişen koşullara göre yükselen göçmen problemlerini merkeze alan ve Atatürkçülük ile eklemli bir milliyetçilik savunusu yapan -ki bunu Kemalist milliyetçilikten ayıran noktaları tespit etmek hayli güçtür- Zafer Partisi gibi örneklerle karşılaşmaktadır. Haliyle Türk milliyetçiliği de homojen ve tek bir ideolojik yapı değildir ancak ana damar olarak tabir edilebilecek olan yorumu yukarıda da ifade edilen kültür-tarih ve din odaklı geleneksel Türk milliyetçiliğidir.

Cumhuriyet döneminde, özgün savlarla ifade edilmeye ve ana noktalarıyla temellendirilmeye çalışıldığı üzere Türk milliyetçiliği ve onun siyasal hayattaki karşılığının genel çerçevesi bu şekilde ifade edilebilir. İkinci yüzyıla girerken geleneksel Türk milliyetçiliği toplumsal tabanını korumakta, alternatif milliyetçi siyasetler de varlıklarını sürdürmektedir. Geleneksel milliyetçiliğin hem toplumsal değer yargıları hem de cumhuriyet değerleri ile olan sağlam bağları, alternatif milliyetçiliklerin onun yerini almasına engel olmaktadır. Ancak değişen dünya koşulları ve göçmen karşılığı ekseninde yükselen sağ ve sol -fakat özellikle de sağ- popülizm (Bergmann, 2020), bu ekseninde bir milliyetçilik anlayışının yeni nesilde etkili olmasını sağlayabilecek midir, ayrıca tartışılması, irdelenmesi ve üzerine uzun uzun düşünülmesi gereken hususlardan biri budur. Zira bu geleneksel milliyetçiliğin aksine daha dışlayıcı ve saldırgan bir milliyetçilik anlayışı ve yorumu doğurmaya müsaittir.

Kaynakça

Arvasi, S.A.A (1994). Türk İslam Ülküsü Cilt 1. İstanbul: Burak Yayınevi.

Bergmann, E. (2020). Neo-Nationalism: The Rise of Nativist Populism. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan

Bölükbaşı, D. (2005). Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı. İstanbul: Doğan Kitap.

- Cumhuriyetçi Millet Partisi Program. (1954). Ankara: Yeni Matbaa.
- Çelik, H.B. (2018). Etnosembolizm Bağlamında Türk Milliyetçiliği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik, H.B. (2022). Millet ve Milliyetçilikten Milletler ve Milliyetçiliklere Postmodern Dönemde Milliyetçilik. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Doktora Tezi.
- Erdem, T. (2023). “Türk Milliyetçiliği: Tarih, İdeoloji ve Teorik Sınırlar” *Cumhuriyetin Yüzyüncü Yılında Türk Milliyetçiliği ve Milliyetçi Hareket Partisi*. Ss. 13-71. Ankara: Milliyetçi Hareket Partisi
- Ersoy, R. (2019). Türk Siyasetinde Politik Sürdürülebilirlik Örneği: MHP'nin Kurumsal Hafızası İçerisinde Kriz Çözen Hamleleri. Kuruluşunun 50. Yıl Dönümünde MHP (Ed. Konur Alp Koçak). Ankara: TASAV.
- Gellner, E. (1992). Uluslar ve Ulusçuluk. (Çev. Büşra Ersanlı Behar ve Günay Göksu Özdoğan). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Gökalp, Z. (2016). Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gökalp, Z. (2017). Türkçülüğün Esasları. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Hobsbawn, E. (2013). “Giriş: Gelenekleri İcat Etmek”. *Geleneğin İcadı*. (Ed. Eric Hobsbawn, Terence Ranger). (Çev. Mehmet Murat Şahin). İstanbul: Mesele Kitapçısı.
- İYİ PARTİ Parti Programı. Erişim: <https://iyiparti.wetransfer.com/downloads/e133adcc7239b0a1e1410d46791b356520221104102309/4dc896> 29.8.2023
- Kafesoğlu, İ. (2017). Türk İslam Sentezi. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Landau, J.M. (2016). Radical Politics in Modern Turkey. London and New York: Routledge.
- Memleket ve Dünya Hadiseleri (1969). MHP 1969 Seçim Bildirisi.
- Millet Partisi Program ve Tüzük (1948). Ankara: Sakarya Basımevi.
- Müreffeh ve Kuvvetli Türkiye İçin Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Programı (1965). Ankara: Arı Matbaası.
- Öznur, H. (1996). Ülkücü Hareket-I 1908-1980. Ankara: Asya Kitap Kulübü.
- Smith, A. (2017). Etno-sembolizm ve Milliyetçilik. (Çev. Bilge Firuze Çallı) İstanbul: Alfa Yayınları. Türkiye Köylü Partisi Gaye-Prensipler Tüzük Program Beyanname. (1952). İstanbul: Türkiye
- .Zafer Partisi Parti Programı (2021). Erişim: <https://zaferpartisi.org.tr/parti-programi/> 29.8.2023

Research Article

Milliyetçi Siyasette Dönüşümler: Milliyetçi Hareket Partisi'nin Türk Siyasal Hayatındaki Konumu

Transformations in Nationalist Politics: The Position of The Nationalist Movement Party in Turkish Political Life

Hasan Bozkurt ÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

hbozkurtcelik@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3641-2299>

Extensive Summary

This study firstly aims to examine the basic dynamics that contribute to the continued influence and determination of nationalism, which continues to be influential in different forms in different geographies in the 21st century and continues to be a determining factor in current debates in Turkish political life. It also aims to make observations on how nationalism is perceived, understood and manifested in the political sphere in Turkey, as well as the similarities and differences between its social acceptance and its political form. This distinction is based on the idea that every form of nationalism in every society has its own unique qualities. Although this theoretical background is not discussed in detail in this article, it can be said that this is the most important aspect of the continued strength and influence of nationalisms in the postmodern era. While Turkish nationalism has its own characteristics, it is also clear that it is not a homogenous ideology. While Turkish nationalism has its own characteristics, it is also clear that it is not a homogenous ideology. The first thing that is meant here is that Turkish nationalism, like other nationalisms, is not only an ideology but also a feeling. The second point, which is emphasized more in the text, is that Turkish nationalism also contains various perspectives within itself. From this perspective, evaluating the historical projection of Turkish nationalism in political life depends primarily on accurately articulating its similarities and differences with other forms of nationalism. In addition, its different interpretations also need to be addressed. However, at this point, it should be noted that the focus of this article is more on the projections of these interpretative differences in contemporary politics. While examining the subject, examples of the presence and representation of nationalism in political life during the first century of the Republic are given, and how this presence has affected and will continue to affect the present and the future is investigated through “nationalist discourse analyses”. These discourse analyses are carried out on the basis of different ideological understandings and ruptures, from traditional Turkish nationalism to new forms of nationalism emerging from anti-immigrant sentiments. It is of great importance to understand the difference between the new nationalisms centered on anti-immigrant sentiments that emerged in Western countries in the 21st century and Turkish nationalism centered on culture and tradition. One of the main arguments of this text is that the aforementioned differences between these nationalisms are also reflected in contemporary political discourse. In addition to this distinction, there is also a clear distinction between tradition-oriented nationalism and purely modernist and secular nationalism in Türkiye, which contributes to the reasons behind the current political discourse. This issue, which is the subject of a different and detailed research, is one of the most important reasons for the fragmented state of nationalist politics in 21st century Turkey. Turkish nationalism, as mentioned above, has been partially embraced by different political groups, albeit with different interpretations. However, in

contemporary politics, there is an increase in the number of parties that define themselves as nationalist. Some of these parties refrain from including it in their institutional texts and express it on the basis of administrators, while others use alternative and different definitions of nationalism. The Nationalist Movement Party, on the other hand, continues to clearly adopt traditional Turkish nationalism both in discourse and in its institutional texts, and in this sense continues to be the center. It is also seen that the increase in the number of parties here is reflected in the general political discourse and affects all politics. Therefore, in order to understand the influence and determinism of nationalism in Turkish politics, it is necessary to examine these differentiations, their basic dynamics and cause-and-effect relationships. The examination of these differentiations is one of the important issues that form the basis of the examples and inferences in the text. Furthermore, the issue should also be discussed in the context of theories of nationalism, and whether the theoretical debate adequately explains nationalism in Turkey both in the social and political spheres. This is another aim of the text, as it argues that existing theories of nationalism are inadequate and over-generalizing in explaining nationalisms around the world. Based on this premise, it can be argued that theories such as ethnosymbolism, primordialism and modernism alone cannot fully explain Turkish nationalism, and even Turkish nationalism itself is not homogeneous. In other words, in addition to the unique qualities of each nationalism, it should not be ignored that even a single nationalism leads to different interpretations and produces “new nationalisms” within itself. Without neglecting the efforts to put forward and justify theoretical classifications, it is of great importance to examine the direction and characteristics of Turkish nationalism in both the social and political spheres, and the dynamics of the ongoing determinism of both Turkish nationalism and the emerging new nationalisms. Although the fact that the discussions are based on observations and predictions between the past, present and future constitutes an important limitation for this study, it is aimed to provide a new perspective to the discussions. In addition, through this perspective, it has been tried to focus on the interaction and shaping of the theoretical framework and contemporary political language. In doing so, discussions on postmodernity have been taken into consideration. The concept of postmodernity is a subject of academic debate in itself. In this text, the perspective of postmodernity is seen as the object of evaluation in the interpretation of current political situations. In other words, current developments have been tried to be handled by taking into account the basic dynamics of the postmodern period. Ultimately, this study, taking into account the basic dynamics of the postmodern era, carries out a discussion on the role of nationalism based on the current political conjuncture. The methodological approach of the study is based on literature review, discourse analysis, historical analysis and comparative analysis. Among these methods, especially discourse analysis and comparative analysis were evaluated together. The institutional and executive-based discourses of these nationalist structures were analyzed and then compared. The aim of this comparison is to reveal the position of Turkish nationalism, its perceptions and understandings in Turkish political life according to changing conditions. In other words, the generation of alternatives in the understanding of nationalism in Türkiye and the articulationist structure of the traditional vein are compared and evaluated. The article does indeed have significant limitations. One of these is that it centers on certain general concepts as one of the things needed to make inferences or reach conclusions about the topics of interest. Concepts such as nation, nationalism, postmodernity, and culture each constitute a distinct research subject. However, this limitation has been addressed by treating and utilizing these concepts as primary determinants within the main perspective of nationalism. In other words, while conducting the analyses in the text, these concepts have been considered as fundamental elements and viewpoints.